

"S Nem hiszik el, hogy mélyünk mégis óriásokat rejteget..." *A Balaton télen*

Az egyre hidegebb téli időjárás ismét csalhatatlanul hozta nekünk el a tó befagyását. Sajnálatos módon az utóbbi évek nem hozták azokat azokat a minuszokat, amik a Balaton körüli településeken-így Siófokon is- megörvendeztethetik a jeges sportok, a korcsolyázás és a jégvitorlázás szerelmeseit.

Az idei év viszont ismét kellően vastag jégpáncéllal lepett meg minket, hogy gyerekek és felnőttek egyaránt a tavon játszhassanak. A múltban azonban nem számított ritkaságnak az évi rendszerességgel befagyott Balaton, és az idősebb generáció még emlékezhet is a rajta átkelő *szekerek* látványára. A 20. század elején a tó, még ha picit más értelemben is, de ugyanúgy meghatározta a körülötte lakók életét. A telet tartották a legalkalmasabb évszaknak a *halászatra(1. kép)*, és minden egyes télen amint a jég elég vastagnak bizonyult, halászok százai tódultak a jégre hogy kivethessék hálóikat. A kor embere jól kiismerte magát a jégen, sőt, ekkor megnyíltak olyan utak is a tavon keresztül a szekereknek, amik melegebb évszakokban csak nagy kerülővel voltak megtehetőek. Jellegzetes jelenség a *balaton "durrogása"* amit az olykor több mint *30 centi vastag jégréteg* idézett elő(2.kép). A nagy feszültség miatt néha a jég megtört, és hatalmas zaj kíséretében elrepedt. Meglepő módon ilyenkor csak hajszálvékony repedések keletkeztek, és teljes biztonsággal léptek rá az emberek, hiszen tudták hogy "ekkor hízik", tehát vastagodik a jég. Ugyanígy csodálatraméltó látvány a *jégzajlás(3. kép)*, ami a hullámmozgások miatt feltöredező jégtáblákat a part mentén egymásra löki, így kialakítva a háztető szerű képződményeket.

A sportok is felélénkülnek ilyenkor, hiszen ki ne szeretné kihasználni a lehetőséget hogy csúszkáljon egy jót. A legősibb és egyszerűbb szerkezet erre a lábunkra erősített korcsolya. Már a legrégebbi korok embere is ismerte ezt az eszközt, erre a legjobb tanúságot a Zamárdi-Kútvölgyi dűlőn feltárt bronzkori telep anyagában talált *csontkorcsolya(4. kép)*. Később ezeket felváltották fémből készült társaik, amik formára alig ha változtak. A 20. században a *fakutya(5. kép)* egy hatalmas

népszerűségnek örvendő eszköz volt a balaton vidékén, ami „Egy kényelmes szék, alatta két szánkótalp, a kézben két szeges bot, s kész a fakutya, amivel az ügyesebbek szép sebességet érnek el” -mint ahogy a Balatoni Kurírban leírtak alapján szerepel. Sajnos ezt a szerkezetet manapság már csak ritkán láthatjuk, de akárki, aki érez magában rá kreativitást, megpróbálhatja feléleszteni ezt a régi szórakozási formát. Az 1900-as évek környékén kezdett el a **jégvitorlázás**(6. kép), mint sportág betörni a magyar köztudatba. Gróf Esterházy Mihály és Andrássy Géza voltak az első úttörők, 1934-ben pedig elkezdték gyártani az első szánokat. A jégvitorlázás máig nagy népszerűségnek örvend, és rendszeresen szerveznek bajnokságokat.

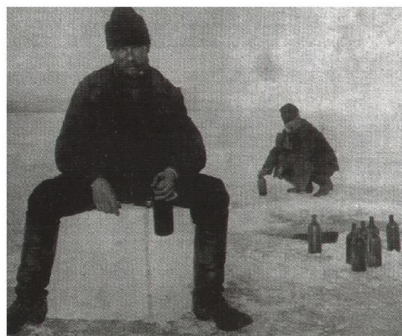
5. kép: Fabutyzó férfi a Balaton jégén

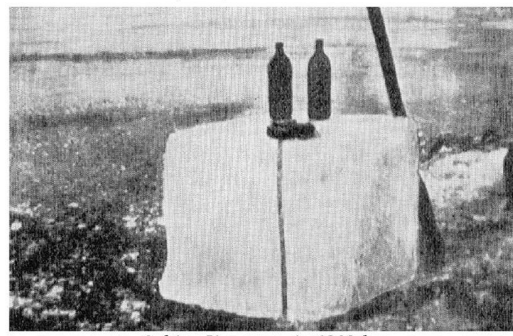
6. kép: Jégvitorlás Balatonfüred környékén (A fotót készítette: Konyek Antal)

3. kép: Jégzajlás a siófoki mólónál

1. kép: Jéghalász a pihenőjét tartja

2. kép: Jégvastagság 1893-ban

4. kép: Csontkorszak Zamárdi 89. lelőhelyről (Forrás: Kaszár Rozália-Tugya Bea)

Felhasznált irodalom:

- Cholnoky Jenő: A Balaton, Bp. 1936.- Dr. Lóczy Lajos: *A Balaton télen*, in:A Balatoni-Múzeum Egyesület Első Évkönyve, Keszthely, 1903., 1. old.
- Székely László: *Rianások (A Balaton partján, egy téli délután)*, in: Vasvármegye és Szombathely Város Kultúregyesülete és a Vasvármegyei Múzeum II. Évkönyve. Szombathely, 1927., 97. old

- Sági Károly: *A balatoni "fakutya"*, in: Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 10., Veszprém, 1971, 347. old.
- Entz Béla: *Változó Balaton*, Bp. 1983.
- Dulin Jenő: *A Magyar vitorlázás története*, Bp. 2016, 482. old.
- Kustár Rozália-Tugya Bea: *Csontkorcsolyák? A késő bronzkorban*, in: *Csont és bőr- Az állati eredetű nyersanyagok feldolgozásának története, régészete és néprajza*, Bp., 2010., 79-84 old.